

**Ірина ЗБИР, Iryna ZBYR**

Львівський національний університет імені Івана Франка, Україна  
Ivan Franko National University of Lviv, Ukraine  
ORCID: 0000-0001-5852-2002  
e-mail: [ivtorak@gmail.com](mailto:ivtorak@gmail.com)

## **Використання досвіду Інституту польської глотодидактики Ягеллонського університету у Львівському національному університеті імені Івана Франка**

**Using the experience of the Institute of Polish Glottodidactics  
of the Jagiellonian University at the Ivan Franko National  
University of Lviv**

The article concentrates on the current state and prospects of the development of linguodidactics of Ukrainian as a foreign language at the Ivan Franko National University of Lviv in the post-war period. One of the new solutions in this direction is the opening of an institution like the Institute of Polish Glottodidactics of the Jagiellonian University as a separate division of the Faculty of Philology, which, on the one hand, is engaged in training and certification of foreign students' knowledge of Ukrainian as a foreign language, and, on the other hand, has become a research center that trains specialists in teaching Ukrainian as a foreign language, develops methods of teaching Ukrainian as a foreign language (as a second or inherited language), conducts scientific research, as well as organizes conferences, symposia and trainings for Ukrainianists from various centers around the world. In the future, this will not only help to reorganize the work of preparatory faculties (departments), departments of Ukrainian Studies, centers of international education of Ukrainian universities, but also to popularize the Ukrainian language, history and culture around the world. Today, this issue is often raised at many conferences and meetings, but there is no unequivocal answer either from the state or individual institutions. Therefore, the Institute of Polish Glottodidactics, which has gone through a long and difficult path of formation, can become a good example in the implementation of this idea.

**Keywords:** Ukrainian as a foreign language, methods of teaching Ukrainian as a foreign (second or heritage) language, linguodidactics, glottodidactics, Institute of Polish Glottodidactics of the Jagiellonian University

У статті звернено увагу на сучасний стан і перспективи розвитку лінгводидактики української мови як іноземної в Львівському національному університеті імені Івана Франка у повоєнний час. Одним із нових рішень у цьому напрямку є відкриття інституції на зразок Інституту польської глотидактики Ягеллонського університету як окремого підрозділу філологічного факультету, яка з одного боку займається навчанням і сертифікацією знань з УМІ іноземних студентів, а з іншого – стала науковим осередком, у якому готують спеціалістів з викладання УМІ, розробляють методики навчання української мови як іноземної (як другої чи успадкованої), проводять наукові дослідження, а також конференції, симпозіуми, тренінги для українців з різних осередків на цілому світі. У майбутньому це допоможе не лише реорганізувати роботу підготовчих факультетів (відділень), кафедр українознавства, центрів міжнародної освіти українських університетів, а й популяризувати українську мову, історію та культуру у світі. Сьогодні це питання часто порушується на багатьох конференціях, зустрічах, однак немає однозначної відповіді ani з боку держави, ani окремих інституцій. Тому Інститут польської глотидактики, який пройшов довгий і важкий шлях становлення, може стати добрим прикладом у реалізації цього задуму.

**Ключові слова:** українська мова як іноземна, методика викладання української як іноземної (другої чи успадкованої), лінгводидактика, глотидактика, Інститут польської глотидактики Ягеллонського університету

Викладання української мови як іноземної (далі – УМІ) у Львівському національному університеті імені Івана Франка (далі – ЛНУ) почалося від 1991 року – часу проголошення незалежності України. Це молода навчальна дисципліна, що швидко розвивається та реагує на різні зміни в українському суспільстві, за понад 30-літню історію пройшла шлях трансформації від навчання української мови іноземних студентів до складної наукової дисципліни із власною методикою, термінологією, науковими здобутками викладачів-практиків і дослідників цього напрямку та окремою спеціалізацією філологів „Українська мова як іноземна”. В останнє десятиліття зросла зацікавленість українською мовою у світі: інтеграція України в Європейський Союз, Євромайдан, Революція Гідності, війна на Сході України, а згодом і повномасштабне вторгнення росії на територію нашої держави 24 лютого 2022 року ознаменували ряд змін, із якими стикається українська освіта та лінгводидактика УМІ зокрема. Тому слід усвідомлювати сьогодишню ситуацію як невідворотні процеси, які мають безпосередній вплив на розвиток УМІ, отже, наукова дисципліна повинна реагувати на них та змінити свої напрями в найближчі роки.

Мовне питання в Україні завжди було наріжним каменем, однак сьогодні нам слід говорити не лише про методи навчання УМІ, а про ідею розбудови української мовної ідентичності та української національної ідентичності загалом. Багато століть української бездержавності та тотальна русифікація, яка тривала і в часи незалежності, призвела до надзвичайно негативних наслідків: поява російськомовних українців, які, того самі не усвідомлюючи, не знають

ані російської, ані української мови, а розмовляють покручем, який називаємо „суржиком”, утрата національної ідентичності та самоідентичності, байдужість до всього українського як елемента національної культури. Тому це проблема, яку потрібно розв’язувати на державному рівні, адже від цього залежить майбутнє України, її політичний, економічний, соціальний та культурний розвиток, а щонайважливіше, сприйняття України у світі.

Отже, одним із основних чинників, який має відіграти ключову роль у становленні української державності, національної ідентичності та популяризації України (її культури, літератури, історії) у світі, є українська мова. У наш час викладання української мови не лише як іноземної, але другої чи успадкованої стоїть перед глобальними викликами. Не йдеться лише про викладання УМІ іноземним студентам в Україні чи за кордоном (так звану *дидактику*), а також про методику навчання УМІ, термінологію, дослідження та осмислення явищ та підходів у розвитку цієї наукової дисципліни, сертифікацію знань тощо (*глотодидактику*). У найближчій перспективі ці зміни неминучі, оскільки Україна прагне інтеграції з ЄС, тож освіта та наука повинні розвиватися за загальними принципами, а українська мова має стати однією з мов ЄС, тому її викладання має відповідати *Загальним Рекомендаціям з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання*<sup>1</sup> та сучасним методам і напрямкам роботи.

**Метою** цієї статі є пошук нових рішень інституційного реформування центрів/кафедр викладання УМІ в ЛНУ та розробка плану-проекту головних завдань, щоб популяризувати, удосконалювати процес методики викладання УМІ та систематизувати роботу української глотодидактики загалом, розвиваючи нові напрямки діяльності.

Слід зауважити, що досвід Інституту польської глотодидактики Ягеллонського університету в пошуку нових рішень інституційного реформування та вдосконалення процесу лінгводидактики УМІ в ЛНУ вибрано не випадково. По-перше, це нова інституція, яка була створена у 2020 році, однак за останні 50 років своєї активної діяльності глотодидактика польської мови як іноземної пройшла шлях від практичної до теоретичної дисципліни і виокремилася з прикладного мовознавства, що теж було спричинено популярністю польської мови у світі та входом Польщі до ЄС у 2004 р. По-друге, польська та українська мови – це слов’янські мови, а тому методики викладання цих мов є подібними. Про це свідчать численні праці відомих польських дослідників, на які покликаються українські вчені<sup>2</sup>. По-третє, сьогодні це один із найбільш знаних Інститутів польської глотодидактики не лише в Польщі, а й у світі, що зауважують інші

---

<sup>1</sup> *Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання*, наук. ред. С. Ніколаєва, Київ 2003.

<sup>2</sup> Йдеться про такі праці: Н. Komorowska, *Metodyka nauczania języków obcych*, Warszawa 2005; А. Seretny, Е. Lipińska, *ABC metodyki nauczania języka polskiego jako obcego*, Kraków 2005; А. Szulc, *Podręczny słownik językoznawstwa stosowanego*, Warszawa 1984 та інші.

науковці. Зокрема, О. Туркевич зазначає, що „приклад Польщі в цьому контексті може бути корисним і для української лінгводидактики”<sup>3</sup>.

У статті розглянуто структуру Інституту польської глотодидактики Ягеллонського університету, процес його формування, головні завдання та пріоритети розвитку. Тут у нагоді стає монографія професора Владислава Мьодунки, „одного з піонерів викладання польської мови серед іноземців, людини надзвичайно заангажованої та заслуженої у викладанні польської мови, гуру в цій галузі”<sup>4</sup> – *Глотодидактика польської мови: Походження – сучасний стан – перспективи* (2016)<sup>5</sup>, яка з’явилася на порозі змін і „фактично є підсумком наукових досягнень цієї дисципліни сьогодні”<sup>6</sup>. Звернемося також до інших наукових праць польських дослідників, а саме часопису факультету полоністики Ягеллонського університету „LingVaria”, серія „Глотодидактика”, щоб врахувати здобутки глотодидактики польської мови та зробити проєкцію на український ґрунт.

Сьогодні важко собі уявити розвиток польської економіки та перетворень у політичному житті країни без центрів польської мови та культури у світі. Це ті осередки, що пропагують та заохочують вивчати польську мову не лише за кордоном, а й у самій країні. Одним із таких центрів, який займається підготовкою спеціалістів із викладання польської мови як іноземної, а також навчанням іноземних студентів, які вивчають польську мову для того, щоб навчатися в польських університетах та здобувати різні спеціальності, є Інститут польської глотодидактики Ягеллонського університету. Спробуймо розглянути, у чому полягає його унікальність та як використання досвіду цієї інституції, зокрема деякі напрями його роботи, сприятимуть розвитку лінгводидактики УМІ в ЛНУ.

Інститут польської глотодидактики Ягеллонського університету як науково-педагогічний підрозділ факультету полоністики був створений у березні 2020 року в результаті трансформації Центру польської мови та культури у світі. Як згадує В. Мьодунка, в Ягеллонському університеті від 1965 р. працював Центр польської мови для іноземців („Studium języka polskiego dla Cudzoziemców”) в Інституті польської філології, у 1978 р. був перенесений до Інституту дослідження польської діаспори, де в 1980 р. утворено кафедру прикладного мовознавства... Сьогодні це кафедра польської мови як іноземної, яка працює в рамках Центру польської мови та культури у світі на факультеті польської філології<sup>7</sup>.

Варто додати, що цю кафедру було засновано у 2001 році на Факультеті міжнародних та політичних студій Ягеллонського університету, який згодом

<sup>3</sup> О. Туркевич, *Становлення терміносистеми методики викладання української мови як іноземної*, Львів 2015, с. 8.

<sup>4</sup> R. Cudak, *Glottodydaktyka polonistyczna w perspektywie przemian* [w:] „Postscriptum Polonistyczne”, nr 2, 2020, s. 12.

<sup>5</sup> W. T. Miodunka, *Glottodydaktyka polonistyczna. Pochodzenie – stan obecny – perspektywy*, Kraków 2016.

<sup>6</sup> R. Cudak, *Op. cit.*, s. 12.

<sup>7</sup> W. T. Miodunka, *Op. cit.*, s. 33.

теж розділився на два підрозділи: Інститут американських студій та Інститут дослідження польської діаспори.

Сьогодні Інститут польської глотидактики складається з трьох кафедр: кафедра польської мови як іноземної, кафедра прикладної лінгвістики, кафедра логопедії; двох лабораторій: лабораторія досліджень мови і культури польської діаспори, лабораторія польської культури у світі та школи польської мови та культури.

Від початку існування підрозділу, наукова та дидактична діяльність якого була зосереджена на методиці викладання польської мови та культури іноземців, співробітники Інституту займаються дослідженням проблем викладання та навчання польської мови як іноземної як у Польщі, так і за її межами, реалізуючи піонерські наукові проекти та публікуючи матеріали високого наукового рівня. Працівники кафедри польської мови як іноземної та прикладної лінгвістики проводять дослідження в галузі лінгводидактики, загальним завданням яких є діагностика та опис процесу формування комунікативної компетентності з урахуванням нових контекстів, відмінних у ХХІ ст. умов навчального процесу та потреб здобувачів освіти, а також, завдяки цифровій революції, повністю різних навчальних та дослідницьких можливостей. Багато викладачів Інституту працювали в іноземних університетах як запрошені професори.

Кафедра польської мови як іноземної є прямим продовженням наукової та дидактичної діяльності кафедри польської мови як іноземної, заснованої у 2001 році. Окрім дослідження, її працівники здійснюють підготовку бакалаврів за спеціалізацією „Полоністика – мова, культура, суспільство” (програма подвійного диплома переважно для іноземців) та магістрів за спеціалізацією „Викладання польської мови як іноземної”.

Кафедра прикладної лінгвістики займається дослідженням широкого кола теоретичних проблем викладання та вивчення польської мови як іноземної. Співробітники кафедри спільно з працівниками кафедри польської мови як іноземної є авторами важливих наукових публікацій у галузі методики навчання, а також сучасних навчальних підручників і навчально-методичних посібників. Вони одними з перших у Польщі запровадили комунікаційний метод, а потім метод завдань у навчанні польської мови як іноземної, розробили систему сертифікації, яка лягла в основу державних сертифікаційних іспитів з польської мови як іноземної.

Важливою частиною наукової діяльності Інституту є також дослідження, пов'язані з мовою і культурою польської діаспори та польської культури у всьому світі. Сьогодні це дві лабораторії: лабораторія досліджень мови та культури польської діаспори та лабораторія польської культури у світі, які продовжують діяльність Інституту досліджень польської діаспори. Дослідження, проведені першою установою, охоплюють питання мови та культури польської діаспори, зміни та нові виклики, які постають перед культурою та освітою польської діаспори в мінливому світі. Наукові проекти здійснюються в тісному зв'язку з іноземними та польськими освітніми та науковими установами в рамках

співпраці польської громади та поляків з-за кордону з Польщею. З іншого боку, дослідження, проведені лабораторією польської культури у світі, зосереджуються на тому, що визначає культурну польськість у зовнішній рецепції – спосіб сприйняття та інтерпретації польської культури, визначення її специфічних цінностей, визнання та визначення польськості через культуру. Це дає можливість визначити присутність польської культури за межами країни, її рецепцію та інтерпретацію іноземцями.

У 2017 році до складу підрозділу також увійшла новостворена кафедра логопедії. З самого початку вона почала проводити спеціалізовані високореєтингові дослідження в галузі клінічної лінгвістики. У своїй науковій, клінічній та дидактичній роботі кафедра впроваджує та поширює Міжнародну класифікацію функціонування (ICF), зосереджуючись на реалізації соціально заангажованих проєктів, відповідно до принципів дослідницької етики.

Школа польської мови та культури – найстаріший та найбільший заклад такого типу в Польщі, який вже понад 50 років проводить визнані та дуже популярні програми з навчання польської мови та культури для іноземців. Тут пропонують різноманітні види активностей: інтенсивні та неінтенсивні семестрові та однорічні курси польської мови та культури, літню школу, програми для іноземних університетів „Семестр за кордоном” та курси Erasmus+. Школа першою в Польщі запропонувала мовну, культурну та туристичну програму для неповнолітньої молоді з-за кордону „Літо першовідкривачів”, а також реалізувала програми в рамках конкурсів, організованих Національним агентством академічних обмінів Польщі. Щороку у школі навчається кілька сотень іноземців з різних країн світу<sup>8</sup>.

Найперше слід пояснити термін „польська глотодидактика”, його інтерпретацію, використання, походження та розвиток наукової рефлексії щодо викладання польської мови як іноземної в Ягеллонському університеті зокрема. Відповіді на всі ці запитання знаходимо у вищезгаданій монографії В. Мьодунки *Глотодидактика польської мови: Походження – сучасний стан – перспективи*. Хоча ця розвідка з’явилася за 4 роки до створення Інституту, вона описує всі зміни, на порозі яких стояла польська глотодидактика.

Дослідник детально характеризує розвиток дидактики навчання польської мови як іноземної та причини зміни терміна „методика навчання польської мови як іноземної” на „польське прикладне мовознавство”, а згодом на „польська глотодидактика”; характеризує сучасний стан наукових досліджень, що в майбутньому дозволить виокремити напрямки розвитку цієї дисципліни тощо.

Беззаперечною цінністю монографії професора В. Мьодунки є те, що вона документує здобутки відносно молоді та вже сформованої наукової дисципліни – польської глотодидактики. Автор розглядає підручники з методики викладання польської мови як іноземної, навчальні програми, методичні посіб-

<sup>8</sup> Детальніше тут: [https://igp.polonistyka.uj.edu.pl/pl\\_PL/igp-instytut](https://igp.polonistyka.uj.edu.pl/pl_PL/igp-instytut), [27.06.2024].



ники та праці загальної глотодидактики. Уже тут, оскільки опис є комплексним підходом, є праці, присвячені викладанню польської мови не лише як іноземної, а й як другої та успадкованої. Варто зазначити, що дослідник також характеризує програми та книги з викладання реалій та польської культури як іноземної. Водночас інноваційність погляду дає змогу окреслити еволюцію навчання, пов'язану з переходом від лінгвістичної моделі мови як структури (граматики) до мови як засобу спілкування та адаптацію комунікативного підходу до глотодидактики.

Важливо й те, що професор В. Мьодунка зміг переконливо довести, що представлене в книзі дослідження можна оформити в рамках конкретної наукової дисципліни і де-факто формально оголосити про його існування в польській науці. Нарешті, до переваг слід додати те, що автор пропонує визначення цієї дисципліни, визнаючи офіційно проголошену науку специфічною реалізацією розгорнутого різновиду загальної глотодидактики<sup>9</sup>:

Глотодидактика польської мови – напрямок гуманітарних наук, що вивчає процес викладання та вивчення польської мови як іноземної та другої. Переконавання про взаємозв'язок і взаємозумовленість процесів викладання та навчання має призвести до підвищення ефективності обох процесів у результаті використання загальних глотодидактичних знань<sup>10</sup>.

Професор також показав наукові досягнення польської глотодидактики в межах таких субдисциплін:

- польська педевтологія;
- засвоєння польської мови як іноземної та другої;
- дидактика польської мови;
- підготовка та оцінка матеріалів глотодидактики;
- викладання та вивчення польської мови як іноземної та другої за допомогою комп'ютера;
- стан полоністики та викладання польської мови як іноземної в окремих країнах та регіонах світу;
- мовна політика у сфері популяризації та викладання польської мови у світі;
- історія викладання польської мови як іноземної та другої;
- порівняльна глотодидактика<sup>11</sup>.

Однак спеціалісти польської глотодидактики розглядають дещо ширше область досліджень, зробивши поділ на викладання та вивчення польської мови

<sup>9</sup> R. Cudak, *Op. cit.*, s. 4.

<sup>10</sup> W. T. Miodunka, *Op. cit.*, s. 54.

<sup>11</sup> W. T. Miodunka, *Op. cit.*, s. 54.

як іноземної, другої та успадкованої. Зокрема Пшемислав Гембаль охарактеризував ці три різновиди мови, окресливши три рівні дослідження:

- польська мова як іноземна;
- польська мова як друга;
- польська мова як успадкована<sup>12</sup>.

Субдисципліни польської глотодидактики, які виділив В. Мьодунка, та поділ на викладання та вивчення польської мови як іноземної, другої та успадкованої П. Гембала, – це елементи інноваційності, що дають змогу представити методичу викладання з погляду *terminus ad quem* і роздумів про другу та успадковану мову (та її викладання). Упровадження у визначення глотодидактики польської мови як другої є значним нововведенням В. Мьодунки, який вважав це дуже важливим, виводячи цю дисципліну за межі традиційних рамок класифікації та специфікації та розташовуючи її між традиційною глотодидактикою та дидактикою польської мови. Це видається виправданим для процесу навчання, оскільки „пов’язано з ситуаціями мовної освіти серед людей старшого віку та молоді, для яких польська мова не є чужою в сенсі походження (вона певною мірою рідна), але використовують її рідко, по-іншому або загалом не використовують (також ) через обмежені компетенції та життєву ситуацію”<sup>13</sup>.

Підсумовуючи свої роздуми, професора В. Мьодунка зазначає щодо терміна „польська глотодидактика”:

...*Глотодидактика* – термін, що означає науку та практику, яка пов’язана з навчанням іноземних мов на відміну від дидактики навчання рідної мови <...> У значенні терміна також вживається поняття „як іноземна мова”, пояснюючи термін „глотодидактика” не лише як „навчання іноземних мов”, але як „навчання як іноземних мов” (і відповідно: наука про навчання мов як іноземних), що дозволяє нам вживати термін щодо рідної мови, у нашому випадку – польської (глотодидактика польської як іноземної мови), що вивчається як іноземна мова. <...> У цьому ракурсі польська глотодидактика (або, можливо, точніше – глотодидактика польської мови) означає навчання польської як іноземної мови, нерідної, а отже, насамперед, процес навчання польської мови серед іноземців<sup>14</sup>.

Ще одне питання, яке порушує професор В. Мьодунка, це використання словосполучення „польська глотодидактика” замість „глотодидактика польської мови”. З визначення випливає, що стрижнем теорії і практики цієї науки є навчання мови. Ця та інші праці дослідника свідчать про те, що, очевидно,

<sup>12</sup> P. E. Gębał, *Dydaktyka języków obcych. Wprowadzenie*, Warszawa 2019, s. 76–77.

<sup>13</sup> R. Cudak, *Op. cit.*, s. 15.

<sup>14</sup> R. Cudak, *Op. cit.*, s. 14.



мова є (фундаментальним) культурним явищем, а її вбудованість у культуру фактично помітна на кожному рівні організації мовного вираження. Навчаючи мови, ми також навчаємо культури, в якій вона працює. Це теж, на думку Р. Цудака, пов'язано з тим, що

вона сильніше пов'язує глотодидактику у своїй міждисциплінарності не лише із загальною глотодидактикою та лінгвістикою, а й із сучасною, полоністикою в широкому розумінні. Це по-своєму порушує інтенції, приховані в етимології назви (*glotto-* < *glossa* = мова, *glottodidactics* як дидактика мови), хоча це не зовсім основне вживання терміна, оскільки *glotto-* асоціюється з іншомовністю, але слід зробити висновок, що ця інновація відповідає духу часу сучасної та новітньої дидактики та тенденції до інтеграції<sup>15</sup>.

Також вважаємо за доцільне звернути увагу на кілька напрямків досліджень у сучасній польській глотодидактиці, які в майбутньому потрібно розвивати в ЛНУ. Як зауважує одна з редакторок монографії *Напрямки досліджень в польській глотодидактиці* (*Kierunki badań w glottodydaktyce polonistycznej*) Івона Яновська,

сучасні викладачі польської мови як іноземної не обмежуються теоретичними рішеннями, а перевіряють різні погляди, використовуючи, серед іншого, методи чи інструменти, які вважаються типовими для точних наук (статистика, корпус, акустика тощо). Висновки дослідження, представлені в окремих статтях, дозволяють по-новому поглянути на процес засвоєння та/або викладання/вивчення польської мови в таких аспектах, як, наприклад, ефективність використання нових технологій, якість і легітимність вербальної та невербальної практичної діяльності викладачів, відповідний вибір навчальних матеріалів, продиктований потребами конкретних адресатів або способами розвитку мовних компетенцій у гетерогенних і гомогенних групах<sup>16</sup>.

Такі аспекти викладання/вивчення польської мови як іноземної покладено в основу навчальних програм кафедри польської мови як іноземної, яка здійснює підготовку бакалаврів за програмою подвійного диплома „Полоністика – мова, культура, суспільство” (для іноземних студентів, зокрема китайських) та магістрів „Викладання польської як іноземної мови”.

На особливу увагу заслуговує програма ОР Бакалавр „Полоністика – мова,

<sup>15</sup> *Ibidem*, s. 15.

<sup>16</sup> I. Janowska, M. Biernacka (red.), *Kierunki badań w glottodydaktyce polonistycznej*, Kraków 2020, s. 8.

культура, суспільство” (для китайських студентів), яка розпочалася у 2019–2020 н. р. і перший випуск якої був у червні 2022 р. Це новаторський проєкт, ідея якого з’явилася ще у 2006 р., коли було підписано угоду про співпрацю між Ягеллонським університетом і Державним управлінням Китаю з розвитку китайської мови (Chińskie Państwowe Biuro Międzynarodowej Promocji Języka Chińskiego), і від того часу велика кількість китайських студентів щороку прибувала на навчання до Кракова<sup>17</sup>. Це стало передумовою відкриття нової спеціалізації на кафедрі польської мови як іноземної та створення спеціальної 2-річної програми для китайських студентів, які, за словами І. Яновської, „продовжують навчання, розпочате в китайських університетах, що спирається на специфічну програму КНР, а також на стандарти вивчення так званих екзотичних мов у китайських університетах”<sup>18</sup>. У Польщі ці студенти поглиблюють свої знання з польської мови, історії та культури та набувають нових вмінь і навичок. Програма подвійного диплома „Полоністика – мова, культура, суспільство” пропонує 4 блоки занять:

- *суто мовні заняття* (практичного та теоретичного характеру): практичне вивчення польської мови, переклад (польсько-китайський та китайсько-польський), читання медіатекстів, читання літературних текстів, польська мова на фоні інших мов, багатомовна та багатокультурна Польща;
- *заняття з літератури, культури, мистецтва, польської історії та соціології*: твори польської літератури, польська культура та реалії, міжкультурна комунікація, польський театр і кіно, польська музика та образотворче мистецтво; вибрані питання з історії Польщі, сучасного польського суспільства, багатомовної та багатокультурної Польщі, польсько-китайських відносин;
- *заняття, спрямовані на розвиток особистих (чи загальних компетенцій) користувачів мови*: театральний майстер-клас, освітній проєкт, міжкультурна комунікація, стратегії вивчення мови;
- *спеціалізовані заняття*, орієнтовані на обсяг/тему дипломної роботи за вибором студентів: просемінар, бакалаврський семінар<sup>19</sup>.

Як бачимо, укладачі цієї програми керувалися двома основними критеріями – критерієм корисності та критерієм потреб учнів, які сумісні між собою, оскільки обидва враховують прагматичні чинники та мотивацію студентів.

Щодо магістерської програми „Викладання польської мови як іноземної”, то вона також є новаторською з погляду концепції та показує один із основних напрямів роботи Інституту – підготовку фахівців з викладання польської мови

<sup>17</sup> Детальніше див. T. Czerkies, A. Prizel-Kani (red.), *Miedzy Wschodem a Zachodem. O wyzwaniach dydaktycznych podczas pracy z grupami chińskimi*, Kraków 2022, s. 7.

<sup>18</sup> I. Janowska, *Program kształcenia językowego na kierunku studia polskie – język, kultura, społeczeństwo* [w:] T. Czerkies, A. Prizel-Kani (red.), *Miedzy Wschodem a Zachodem. O wyzwaniach dydaktycznych podczas pracy z grupami chińskimi*, Kraków 2022, s. 49.

<sup>19</sup> *Ibidem*, s. 49.

як іноземної. Як зазначено в програмі, „магістерська програма «Викладання польської мови як іноземної та другої» призначена для осіб, які бажають отримати кваліфікацію викладача польської мови як іноземної та другої та працювати в країні або за кордоном»<sup>20</sup>.

Упродовж навчання в магістратурі студенти здобувають ґрунтовні знання з загальної та полоністичної глотидактики, проводять свої власні емпіричні дослідження, а щонайважливіше, отримують перший практичний досвід під час педагогічних практик у Польщі, зокрема, на Літніх школах польської мови і культури для іноземних громадян в Ягеллонському університеті або в закордонних інституціях, які співпрацюють з Інститутом польської глотидактики (60 годин упродовж 2 років).

Дослідницька програма кафедри охоплює переважно теми, що пов'язані з викладанням польської мови як іноземної та другої мови, а також навчальні дисципліни на цьому напрямку і теми магістерських робіт:

- загальна та польська глотидактика, їх стан і розвиток;
- прикладне мовознавство у викладанні польської мови як іноземної;
- методи та підходи викладання іноземних мов;
- методика викладання мовних навичок;
- методика навчання підсистем мови;
- методика навчання польської мови як другої в Польщі та за кордоном;
- оцінювання мовних навичок;
- психологія та засвоєння мови;
- індивідуальні відмінності у вивченні мови;
- література і культура в мовній освіті;
- двомовність та польсько-іншомовні контакти у країнах поселення польської діаспори;
- індивідуальна та соціальна багатомовність;
- європейська мовна політика<sup>21</sup>.

І, звісно, потрібно згадати про сертифікацію знань з польської мови як іноземної, яку розпочато в 2005 р., а сьогодні викладачі Інституту є одними з розробників екзаменаційних завдань та експертами в галузі реформування й зміни тестів та дослідження помилок у студентів різних національностей. Однак це надзвичайно широке питання, яке потребує окремого дослідження, тому ми його не будемо детально розглядати.

Уважаємо, що огляд цього питання не буде повним, якщо не додати інформацію про викладання УМІ в ЛНУ, де є свої напрацювання та здобутки. Як було зазначено вище, створенню Інституту польської глотидактики передувало

---

<sup>20</sup> Program studiów. Wydział Polonistyki. Nauczanie języka jako obcego i drugiego. Studia stacjonarne. Rok akademicki 2022/2023. Załącznik nr 149 do uchwały nr 52/VI/2022 Senatu UJ z dnia 29 czerwca 2022 r., s. 3.

<sup>21</sup> Ibidem, s. 6.

існування різних кафедр та інших структурних підрозділів. Отже, сьогодні викладання УМІ в ЛНУ проводять три центри, що тісно співпрацюють між собою і творять одну команду, спільною метою якої є навчання УМІ іноземних студентів та популяризація української мови у світі:

- Центр міжнародної освіти (раніше – від 1991 р. підготовче відділення для іноземних громадян факультету доуніверситетської підготовки);
- кафедра українського прикладного мовознавства філологічного факультету (1996);
- ГО „Центр україністики” (2008).

Центр міжнародної освіти є окремим навчально-науковим підрозділом Інституту післядипломної освіти та доуніверситетської підготовки ЛНУ, який було створено в 2012 році з метою підготовки іноземців до навчання в українських університетах, а також допомоги іноземцям, які бажають вивчати українську мову. Центр продовжує освітні традиції підготовчого відділення для іноземних громадян.

Головним завданням ГО „Центр україністики” є популяризація і поширення знань про Україну, українську мову та культуру у світі, проведення літніх і зимових шкіл для іноземців, а також інших короткотермінових комерційних курсів з УМІ.

Кафедра українського прикладного мовознавства, окрім широкого спектру наукових досліджень, має дві основні цілі своєї діяльності: викладання УМІ іноземним студентам (стажистам) та викладання навчальної дисципліни „Українська мова за професійним спрямуванням”, а також інших дисциплін прикладної лінгвістики філологічного профілю, зокрема „Риторики”, „Культури мови і мовлення”, „Мистецтва успішної комунікації” тощо, на різних факультетах університету.

Щодо викладання УМІ, то на кафедрі створено систему, яка охоплює різні аспекти: теоретико-лінгвістичні, науково-методичні, навчальні та організаційні. Її завданнями, цілями та проблемами є:

1. Наукові дослідження в межах держбюджетних та кафедральних тем: „Науково-методична концепція викладання української мови як іноземної”; „Навчальна лексикографія в курсі української мови як іноземної”; „Лінгводидактичні основи викладання української мови як іноземної”, „Українська мова в аспекті прикладних проблем сучасного мовознавства”;

2. Створення та розміщення на вебсайті ЛНУ ([www.franko.lviv.ua/lknp/mowa/in/index.php](http://www.franko.lviv.ua/lknp/mowa/in/index.php)) тестових завдань, призначених для проведення контролю за рівнем знань УМІ, та навчально-методичних матеріалів, що допоможуть викладачам української мови навчати іноземців в режимі онлайн;

3. Робота постійного науково-методичного семінару кафедри українського прикладного мовознавства „Теорія і практика викладання української мови як іноземної”;

4. Проведення щорічної Міжнародної наукової конференції „Теорія і практика викладання української мови як іноземної” (від 2006); Міжнародної наукової

конференції „Мова як іноземна: проблеми сертифікації за міжнародними стандартами” (2009) спільно з кафедрою польської філології та Школою польської мови і культури Сілезького університету<sup>22</sup>; Міжнародної наукової конференції „Українська лінгводидактика: минуле і сучасне” (секція 3 „Методика викладання української мови як іноземної” (2010)) тощо;

5. Видання збірника наукових праць *Теорія і практика викладання української мови як іноземної* (головний редактор проф. Кочан І. М.), перший випуск якого з’явився у 2006 р., а цього року вийшов друком вже випуск 17. Сьогодні збірник має статус фахового видання категорії „Б”;

6. Створення програм і видання навчальних посібників, словників та навчально-методичних матеріалів з УМІ<sup>23</sup>;

7. Від 1997 р. підготовка українських студентів до роботи з іноземцями на філологічному факультеті (магістратура та докторантура), а в 2021–2022 навчальному році розпочалася підготовка студентів-бакалаврів за спеціальністю „Українська мова як іноземна мова”. Зараз викладачі факультету працюють над магістерською програмою за цим напрямом. Студенти проходять практику в Центрі міжнародної освіти та на заняттях з УМІ викладачів кафедри в ЛНУ або за кордоном в Університеті ім. Адама Міцкевича в Познані та Вроцлавському університеті;

8. Завдяки спільній роботі співробітників кафедри та Центру міжнародної освіти ЛНУ у 2012 році затверджено *Стандарт викладання української мови як іноземної у Львівському національному університеті імені Івана Франка* (протокол 36/2 на засіданні Вченої ради Львівського національного університету імені Івана Франка від 29 лютого 2012 р.), який тоді став першим в Україні документом, що відповідно до *Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти* визначив шкалу рівнів володіння УМІ та містив опис вимог до кожного рівня та процедуру сертифікації. Нова редакція *Стандарту* (2018) розширює та деталізує систему вимог до кожного рівня знань УМІ (від А1 до С2), а також містить чіткий перелік комунікативних умінь та навичок для всіх видів мовних навичок (розуміння на слух, читання, письмо, говоріння). Завдяки цьому документу іноземці, незалежно від того, де вони вивчали українську мову, за якими програмами та планами, можуть під час іспиту підтвердити свій рівень знання української мови та отримати відповідний сертифікат ЛНУ<sup>24</sup>;

<sup>22</sup> Матеріали цієї конференції було опубліковано у збірнику: *Język jako obcy: problemy certyfikacji według standardów europejskich*, red. J. Tambor, A. Krawczuk, O. Antoniów, Lwów 2010.

<sup>23</sup> Більше інформації про публікації працівників кафедри української прикладної лінгвістики можна знайти в бібліографічному індексі „Verba Volant, Scripta Manent” за редакцією проф. Ірини Кохан (Львів 2021).

<sup>24</sup> Від 2020 р. в Україні працює Національна комісія з питань стандартизації державної мови, яка сьогодні видає сертифікат лише на рівні В1.

9. Багато викладачів кафедри мають досвід роботи в закордонних університетах як гостьові професори (зокрема, в Польщі, Румунії, Великобританії, Канаді, Сполучених Штатах Америки, Китаї та Республіці Корея);

10. Кафедра співпрацює з факультетами та центрами україністики різних університетів світу<sup>25</sup>.

Отже, можна стверджувати, що у Львівському університеті є всі підстави для створення інституції на зразок Інституту польської глотидактики в Ягеллонському університеті, зокрема тут ідеться не лише про центри, які сьогодні функціонують в ЛНУ, а про розвиток УМІ як окремої наукової дисципліни. Ці напрацювання допоможуть вирішити проблеми, пов'язані з методикою навчання УМІ, та структурою і завданнями цієї інституції. Як зазначала у 2002 р. А. Бронська:

Методика навчання української мови як іноземної належить до лінгводидактики, перебуває на початковому етапі розвитку і для свого концептуального оформлення потребує розробки лінгвістичних засад навчання української мови як іноземної, стандарти рівнів володіння мовою, програми окремих етапів і квоти, а також відповідне методичне розуміння навчального процесу УМІ<sup>26</sup>.

Із плином часом (минуло 20 років від моменту висловлення цієї думки) було розроблено стандарти рівня володіння мовою, створено навчальні програми для різних ступенів і для представників різних національностей, а також численні методичні дослідження та посібники з методики викладання УМІ. Можна сказати, що УМІ як наукова дисципліна є не лише частиною лінгводидактики, але може називатися українською глотидактикою як окрема дисципліна. Велику роль у цьому відіграють і зовнішні фактори (політичні та економічні зміни, реформи освіти в Україні, міграція, революції та війни), які постійно сприяють розвитку науки.

Думка Йоланти Ноцонь показує, що ми на правильному шляху, коли йдеться про використання терміну „глотидактика”:

Лінгводидактика є частиною польської лінгводидактики (разом з дидактикою літератури та культури), яка займається теорією та практикою мовної освіти. Це еквівалент глотидактики, яка в дидактичній традиції стосується лише навчання іноземних мов і не включає шкільний процес набуття, розвитку та вдосконалення лінгвістичних і комунікативних компетенцій рідною/пер-

---

<sup>25</sup> Більше інформації про кафедру див. тут: <https://philology.lnu.edu.ua/department/ukrajinsko-ho-prykladno-ho-movoznavstva>, [27.06.2024].

<sup>26</sup> А. Бронська, *Теоретичні основи базової методичної підготовки викладачів української та російської мов як іноземних*, Київ 2002, с. 187.



шою мовою (хоча, як показує дослідження, ці процеси протікають аналогічно)<sup>27</sup>.

Не варто забувати, що мова – це не лише засіб пізнання історії та культури іншого народу, а й частина цієї культури, яку необхідно постійно розвивати. Як зазначалося у вступі, зміни в суспільно-політичному житті України та історичних реаліях мають стати умовою поширення інформації про українську мову, історію та культуру у світі. Провідну роль у цьому мають відігравати як державні установи, так і академічні та наукові центри.

## LITERATURA / REFERENCES

- Бронська А., *Теоретичні основи базової методичної підготовки викладачів української та російської мов як іноземних*, Київ 2002. [Brons'ka A., *Teoretični osnovi bazovoi metodičnoi pidgotovki vkladaciv ukraïns'koï ta rosïjs'koï mov âk inozemnih*, Київ 2002.]
- Єдина типова навчальна програма з української мови для студентів-іноземців основних факультетів нефілологічного профілю вищих навчальних закладів України III–IV рівнів акредитації, уклад.: Л. І. Дзюбенко, В. В. Дубічинський, С. А. Чезганов та ін.; за ред. О. Н. Тростинської, Н. І. Ушакової, Київ 2009, ч. 3. [*Ėdina tipova navčal'na programa z ukraïns'koï movi dlâ studentiv-inozemciv osnovnih fakul'tetiv nefilologičnogo profilû viših navčal'nih zakladiv Ukraïni III–IV rïvniv akreditacïi*, uklad.: L. Ė. Dzûbenko, V. V. Dubičins'kij, S. A. Čezganov ta in.; za red. O. N. Trostins'koï, N. Ė. Ušakovoï, Київ 2009, č. 3.]
- Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання, наук. ред. С. Ніколаєва, Київ 2003. [*Zagal'noėvropejs'ki rekomendacïi z movnoi osviti: vïvčennâ, vkladannâ, ocïnïvannâ*, nauk. red. S. Nikolaėva, Київ 2003.]
- Кушнір І., *Сучасна лінгводидактика української мови як іноземної: досягнення, проблеми, перспективи* [в:] *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти*, DOI: 10.26565/2073-4379-2019-34-07, [02.03.2023]. [Kušnir Ė., *Sučasna lingvodidaktika ukraïns'koï movi âk inozemnoi: dosâgnennâ, problemi, perspektivi* [v:] *Vikladannâ mov u viših navčal'nih zakladah osviti*, DOI: 10.26565/2073-4379-2019-34-07, [02.03.2023].]
- Мазурик Д., *Державний іспит з української мови як іноземної: вимоги та результати* [в:] *Теорія і практика викладання української мови як іноземної: зб. наук. праць*, Львів 2015, вип. 11, с. 65–70. [Mazurik D., *Deržavnij ispît z ukraïns'koï movi âk inozemnoi: vimogi ta rezul'tati* [v:] *Teoriâ i praktika vkladannâ ukraïns'koï movi âk inozemnoi: zb. nauk. prac'*, L'viv 2015, vip. 11, s. 65–70.]
- Мазурик Д., Антонів О., *Стандарт Львівського університету. Українська мова як іноземна (рівні загального володіння)*, Львів 2018. [Mazurik D., Antoniv O., *Standart*

<sup>27</sup> J. Nocoń, *Problemy i dylematy współczesnej lingwodydaktyki języka polskiego* [w:] „Lingwistyka Stosowana”, nr 5, 2012, s. 50.



*L'vivs'kogo uniwersitetu. Ukraïns'ka mova âk inozemna (rîvnî zagal'nogo volodînnâ),* L'viv, 2018.]

*Стандартизовані вимоги: рівні володіння українською мовою як іноземною А1–С2.*

*Зразки сертифікаційних завдань*, уклад. Д. Мазурик, О. Антонів, О. Синчак, Г. Бойко, Київ 2020. [*Stantartizovani vimogi: rîvnî volodînnâ ukraïns'koï movoï âk inozemnoï А1–С2. Zrazki sertifikacijnih zavdan'*, uklad. D. Mazurik, O. Antoniv, O. Sinčak, G. Bojko, Kiïv 2020.]

Туркевич О., *Становлення терміносистеми методики викладання української мови як іноземної*, Львів 2015. [Turkevič O., *Stanovlennâ terminosistemi metodiki vkladannâ ukraïns'koï movi âk inozemnoï*, L'viv 2015.]

*Удосконалений стандарт. Українська мова як іноземна. Рівні загального володіння та діагностика* (проект), 2016, <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-derzhavnij-standart-z-ukrayinskoyi-movi-yak-inozemnoyi>, [02.03.2023]. [*Udoskonalenij standart. Ukraïns'ka mova âk inozemna. Rîvnî zagal'nogo volodînnâ ta diagnostika* (proêkt), 2016, <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-derzhavnij-standart-z-ukrayinskoyi-movi-yak-inozemnoyi>, [02.03.2023].]

*Verba Volant, scripta manent. Слова відлітають, написане залишається: бібліографічний покажчик з української як іноземної (1996–2021)*, уклад. О. Антонів, І. Кметь, Н. Станкевич; за ред. проф. І. Кочан, Львів 2021. [*Verba Volant, scripta manent. Slova vidlitaït', napisane zališaët'sâ: bibliografičnij pokazčik z ukraïns'koï âk inozemnoï (1996–2021)*, uklad. O. Antoniv, Î. Kmet', N. Stankevič; za red. prof. Î. Kočan, L'viv 2021.]

Cudak R., *Glottodydaktyka polonistyczna w perspektywie przemian* [w:] „Postscriptum Polonistyczne”, nr 2, 2020, s. 11–29, [https://doi.org/10.31261/PS\\_P.2020.26.01](https://doi.org/10.31261/PS_P.2020.26.01), [02.03.2023].

Gębal P., *Dydaktyka języków obcych. Wprowadzenie*, Warszawa 2019.

Gębal P. E., Miodunka W. T., *Dydaktyka i metodyka nauczania języka polskiego jako obcego i drugiego*, Warszawa 2020.

Janowska I., *Od nauczania języków obcych do glottodydaktyki polonistycznej – przegląd koncepcji* [w:] Janowska I., Biernacka M. (red.), *Kierunki badań w glottodydaktyce polonistycznej*, Kraków 2020, s. 13–31.

Janowska I., *Program kształcenia językowego na kierunku studia polskie – język, kultura, społeczeństwo* [w:] Czerkies T., Prizel-Kani A. (red.), *Między Wschodem a Zachodem. O wyzwaniach dydaktycznych podczas pracy z grupami chińskimi*, Kraków 2022, s. 39–56.

Komorowska H., *Metodyka nauczania języków obcych*, Warszawa 2005.

Miodunka W. T., *Wprowadzenie. Metodyka, dydaktyka, pedagogika a nauczanie języka polskiego jako obcego* [w:] Lipińska E., Seretny A. (red.), *Z zagadnień dydaktyki języka polskiego jako obcego*, Kraków 2006, s. 7–9.

Miodunka W. T., *Glottodydaktyka polonistyczna. Pochodzenie – stan obecny – perspektywy*, Kraków 2016.

Miodunka W. T., Tambor J. i in., *Nauczanie i promocja języka polskiego w świecie. Diagnoza – stan – perspektywy*, Katowice 2018.

- Nocoń J., *Problemy i dylematy współczesnej lingwodydaktyki języka polskiego* [w:] „Lingwistyka Stosowana”, nr 5, 2012, s. 49–64.
- Program studiów. Wydział Polonistyki. Nauczanie języka jako obcego i drugiego. Studia stacjonarne. Rok akademicki 2022/2023. Załącznik nr 149 do uchwały nr 52/VI/2022 Senatu UJ z dnia 29 czerwca 2022 r.*
- Seretny A., Lipińska E., *ABC metodyki nauczania języka polskiego jako obcego*, Kraków 2005.
- Spyt A., *Z dziejów nauczania cudzoziemców języka polskiego w Uniwersytecie Jagiellońskim* [w:] Miodunka W., Rokicki J. (red.), *Oswajanie chrząszcza w trzcinie, czyli o kształceniu cudzoziemców w Instytucie Polonijnym Uniwersytetu Jagiellońskiego*, Kraków, 1999, s. 26–33.
- Szulc A., *Podręczny słownik językoznawstwa stosowanego*, Warszawa 1984.
- Tambor J., Krawczuk A., Antoniów O. (red.), *Język jako obcy: problemy certyfikacji według standardów europejskich. Materiały z Międzynarodowej Konferencji Naukowej*, Lwów 2010.
- Zarzycka G., *Mediacja kulturowa jako niedoceniony wymiar glottodydaktyki* [w:] Potasińska P., Stasieczek-Górna M. (red.), *Wyzwania glottodydaktyki polonistycznej. „Życie zaczyna się po sześćdziesiątce...”*, Warszawa 2018, s. 117–131.

**Збир Ирина** – кандидатка філологічних наук, доцентка кафедри українського прикладного мовознавства, Львівський національний університет імені Івана Франка.